

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO
MLADINO

LETO XXIX

UREDIL
ENGELBERT GANGL

1927—1928

V LJUBLJANI

LAST IN ZALOŽBA „UDRUŽENJA JUGOSLOVENSKEGA UČITELJSTVA“
POVERJENIŠTVA LJUBLJANA

NATISNILA UČITELJSKA TISKARNA — PREDSTAVNIK FRANCE ŠTRUKELJ

VII B f
35986

VII B f
35986

*Poljub, pozdrav ti, sveta domovina,
gorkó srce in delovno rokó,
od vekov v veke naša si svojina,
junaška sreča je in Bog s tebó!*

KAZALO.

Pesmi.

	Stran
Pastir. <i>Andrej Rapé</i>	1
Noč. <i>Ernest Tiran</i>	9
Ob studenčku. <i>Albin Čebular</i>	12
Naša kozica. <i>Fr. Ločniškar</i>	12
Ajdove njive. <i>Albin Čebular</i>	14
Iskre in kresnice. <i>Sava Radič-Mirt</i>	18
Nočni prizor. <i>Janko Leban</i>	25
Večerne pesmi. <i>Marjan J. Tratar</i>	34
Lunica. <i>Albin Čebular</i>	36
Oče umrli hčerki. <i>Janko Leban</i>	39
V jeseni. <i>Albin Čebular</i>	39
Jesenske pesmi. <i>Fr. Rojec</i>	49
Jesenska megla. <i>Fr. Rojec</i>	50
Ob Dravi. <i>Iv. Albreht</i>	50
Mlad bolnik v jeseni. <i>Maksa Samsova</i>	62
Naš Rajček. <i>Fr. Ločniškar</i>	65
Jesen. <i>M. Lipužič</i>	68
Martinovo. <i>Sava Radič-Mirt</i>	73
Peč. <i>Andrej Rapé</i>	74
Čuvajčkova dirka. <i>Radivoj Rehar</i>	74
Naša Lelja. <i>Radivoj Rehar</i>	78
Slovenske gorice. <i>Lado Jerše</i>	82
Muca Maca. <i>Radivoj Rehar</i>	86
Dolenjski obisk. <i>Fr. Rojec</i>	87
Striček modruje. <i>Albin Čebular</i>	87
Zmaj. <i>Radivoj Rehar</i>	90
Konjički. <i>Albin Čebular</i>	90
Pesem bridkosti. <i>Lado Jerše</i>	93
Z livade. <i>Albin Čebular</i>	96
Pajek črnuh. <i>Radivoj Rehar</i>	96
Moj rodni kraj. <i>Matija Lipužič</i>	101
Da mi biti je drevo. <i>Oton Župančič</i>	105
Nesvobodnim bratom. <i>Borisov</i>	105
Koromandija. <i>Radivoj Rehar</i>	112
Zimski dan. <i>Franjo Lovšin</i>	114

	Stran
Mrazek. <i>Mirko Kunčič</i>	116
Pastirička in Janezek. <i>Albin Čebular</i>	116
Vprašanje. <i>Albin Čebular</i>	120
Moj bratec. <i>Franjo Lovšin</i>	124
Gorski mož. <i>Franjo Lovšin</i>	124
Noč in jutro. <i>Lado Jerše</i>	129
Bodo južne sapice... <i>Daniilo Gorinšek</i>	136
Solza. <i>Daniilo Gorinšek</i>	140
Franček-aeroplan. <i>Daniilo Gorinšek</i>	140
Solnce spet se više dviga... <i>Fr. Rojec</i>	141
Kranj. <i>Gustav Strniša</i>	142
Mirko je na vojno šel... <i>Daniilo Gorinšek</i>	142
Kočijaž Mirko. <i>Daniilo Gorinšek</i>	142
Mati. <i>Daniilo Gorinšek</i>	145
Nezadovoljno drevo. <i>Janko Leban</i>	153
Žalost. <i>Daniilo Gorinšek</i>	160
Črni oblaki. <i>Daniilo Gorinšek</i>	160
Stricu Matiju. <i>Anica</i>	164
Zrakoplov. <i>Anica</i>	167
Terice. <i>Fr. Rojec</i>	169
Utrinki. <i>Sava Radič-Mirt</i>	177
Grmičku. <i>Minka Severjeva</i>	178
Povodni mož. <i>Ivan Albreht</i>	185
Putka v vodo noče. <i>Daniilo Gorinšek</i>	191
Čmrlj. <i>Gustav Strniša</i>	194
Uspavanka. <i>Daniilo Gorinšek</i>	200
Prošnja. <i>Daniilo Gorinšek</i>	200
Trbovlje. <i>Damjan</i>	205
Gozdni možiček in Anžek grobar. <i>Miroslav Kunčič</i>	215
Moja mladost. <i>Lado Jerše</i>	219
Čebela. <i>Daniilo Gorinšek</i>	224
Naš bratec. <i>Fr. Ločniškar</i>	229
Kresnice. <i>Borisov</i>	237
Kres. <i>Borisov</i>	241

Pripovedni spisi.

Dovški Bržot pripoveduje. <i>Juraj Jurajevič</i>	
1. Zakleta	2
2. Smrt in voznik	26, 51
3. Goriški grof	75, 102
4. Luciferjeve hlače	130, 154, 179
5. Čudna oporoka	206, 230
Ptičica v kletki. <i>Dr. Fr. Zbašnik</i>	10

	Stran
Tato, zlatna majko, mamice! <i>Fr. Merljak</i>	15
Malega Vančka Miklavžev večer. <i>Drago Kocmut</i>	63
Žemljica. <i>Dr. Fr. Zbašnik</i>	88, 113
Nežica. <i>Vlado Klemenčič</i>	92
Volk in jazbec. <i>Ivo Trošt</i>	115
Stankov poslednji božični večer. <i>Fr. Ločniškar</i>	117
Oton Župančič na dijaškem potovanju. <i>Fr. Merljak</i>	143
Brez mamice. <i>Mara Tavčarjeva</i>	168
Marko. <i>Fr. Ločniškar</i>	216
Prerok stari Jaka. <i>Drago Kocmut</i>	220
Solnčni žarek — ujet! <i>Gieselberg-Šeligova</i>	222
Kadar bodo jabolka dozorela... <i>Vilko Mazi</i>	236
Spomini na deda. <i>Dr. Fr. Zbašnik</i>	238

Poučni spisi.

Magdalenska gora nad Gospo Sveto. <i>Neosvobojeni brat</i> 13, 35, 59, 83	
Ljubljana. <i>A. Potočnik</i> .	
8. Znamenite stavbe na Starem trgu	31
9. Znamenite stavbe na Novem trgu	56
10. Znamenite stavbe na Glavnem ali Velikem trgu	79
11. Predmestja	106
12. Cerkve	161
13. Šole	186
14. Nezgode stare Ljubljane	209, 233
Sela pri Šumberku. <i>Fr. Rojec</i>	37, 61, 85
Poletna noč v gorica. <i>Vlado Klemenčič</i>	44
Oton Župančič. <i>L. O.</i>	111
O pravljicah in pripovedkah. <i>Janko Leban</i>	165
Predica. <i>Fr. Rojec</i>	192
Dardanele. <i>Dr. Ivan Lah</i>	195
Sreča v kraljevem domu	242

Gledališki igri.

Gašperjev junaški čin. <i>Mitja Švigelj</i>	40, 66, 94, 121, 170, 199
Slovensko Kosovo. <i>Ruža Lucija</i>	243

Pouk in zabava.

Zastavice v podobah. <i>Vlado Jordan</i>	19, 69, 97
Kotiček gospoda Doropoljskega 22, 47, 71, 99, 127, 151, 175, 203, 227, 250	
V XXIX. leto	24
Zagonetni kvadrati. <i>J. W.</i>	45
Rešitve in rešilci	45, 70, 98, 125, 147, 173, 202, 226, 249

	Stran
Bolnica v zrakoplovu	45
Bogastvo v vodi	46
Pisma v Korotan	46
Ob priliki rapallske pogodbe	46
Žiga baron Cojz. <i>A. Potočnik</i>	69
Zima	70
Alkohol	70
Pametnice	70
Bratcem preko meje. <i>Drago Kocmut</i>	98
»Rimska gos«	98
Črkovnici. <i>J. W.</i>	125, 202
Golob in jastreb. <i>Ivo Trošt</i>	126
Ujeti vran	126
Zastavice v podobah. <i>Fr. Rojec</i>	146, 173, 225
Zgodba o skopuhu. <i>U. Lovro</i>	146
Znanost in vzgoja. <i>G.</i>	147
V spominsko knjigo. <i>Fr. Rojec</i>	174
Stanku Grudniku. <i>Janko Leban</i>	174
Pametnice	174
Zastavica v podobah. <i>Fran Mauer</i>	201
Pomlad. <i>Lado Jerše</i>	202
Frlugec. <i>Fr. Rojec</i>	202
Izrek	202
Lastovka — letalka preko oceanov	226
Pametne opice	226
Črkovnica. <i>Fr. Rojec</i>	248
Prve knjige Mladinske Matice	249
Žrtev plemenitosti	249
Ptiči — sovražniki letala	249
Mazijev Borut	249
Ob sklepu XXIX. letnika	252

Glasba.

Mak. <i>M. Čander</i>	19
Žarki. <i>Ferdo Juvanec</i>	148
V šolo. <i>Ferdo Juvanec</i>	218

Podobe.

Dovški Bržot pripoveduje 5, 8, 27, 54, 76, 102, 104, 132, 134, 156, 180, 184, 207, 208, 231, 232	
Magdalenska gora nad Gospo Sveto Celovec	13, 83

	Stran
Sadni trg v Celovcu	14
Grad Visoka Ostrovnica	36
Gospa Sveta	59
Vrbsko jezero	60
Vojvodski prestol na Gosposvetskem polju	84
Naša kozica	12
Tato, zlatna majko, mamice!	15
Ljubljana:	
Sv. Jakoba trg z okolico v prošli dobi	32
Turjaški trg	56
Knežji dvorec	57
Žiga baron Cojz	58
Mestni trg z mestno hišo l. 1564.	80
Stari meščanski špital ob potresu 1895	82
Ljubljana l. 1868. izpred Tivolskega gradu	109
Cerkev Marije v nebo vzete	139
Reduta	188
Gimnazija	189
Vseučilišče	191
Šentpeterska vojašnica	210
Soha presv. Trojice	211
Znamenje device Marije l. 1682.	212
Sela pri Šumberku	37, 38, 62, 85
Gašperjev junaški čin	41, 122, 172, 200
Na paši ob Cerkniškem jezeru	43
Naš Rajček	65
Dolenjski obisk	87
Naš kralj Aleksander I.	91
Oton Župančič	111
Solnce spet se više dviga	141
Rojstna hiša Župančičeva	143
Vinica v Beli Krajini, rojstni kraj Župančičev	145
Janko Leban	165
Mali Svetozar	169
Predica	193
Morska ožina Dardanele	197
Prerok stari Jaka	221
Bela Ljubljana danes	234
Borut	236
Sreča v kraljevem domu	242
Grad carja Dušana v Skoplju	247

*Domovina, vedno mislim nate
in na neosvobojene brate!*

POŠTARINA PLAČANA V GOTOVINI

ZVONČEK^C 19

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO

Letnik XXIX.

September 1927.

Štev. 1.

Vsebina.

1. <i>Andrej Rapè: Pastir.</i> Pesem	1
2. <i>Juraj Jurajevič: Dovški Bržot pripoveduje.</i> 1. Zakleta. Pravljica z dvema podobama	2
3. <i>Ernest Tiran: Noč.</i> Pesem	9
4. <i>Dr. Fr. Zbašnik: Ptičica v kletki.</i> Povest	10
5. <i>Albin Čebular: Ob studenčku.</i> Pesem	12
6. <i>Fr. Ločniškar: Naša kozica.</i> Pesem s podobo	12
7. <i>Neosvobojeni brat: Magdalenska gora nad Gospo Sveto.</i> Opis z dvema podobama	13
8. <i>Albin Čebular: Ajdove njive.</i> Pesem	14
9. <i>Fr. Merljak: Tato, zlatna majko, mamice!</i> Povest s podobo	15
10. <i>Sava Radič-Mirt: Iskre in kresnice.</i> Pametnice	18
11. <i>Pouk in zabava</i>	19
12. <i>Kotiček gospoda Doropoljskega</i>	22
13. <i>V XXIX. leto</i>	24

Poravnajte staro in takoj obnovite novo naročnino! Pridobivajte nam novih naročnikov!

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrt leta 7-50 Din. Posamezni zvezki po 3- Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna, I. nadstropje. — Na ta naslov pošiljaj naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Bleiweisova cesta št. 20/II.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le tekom prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Engelbert Gangl v Ljubljani. — Izdajatelj: Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren Andrej Skulj v Ljubljani. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj v Ljubljani.

Pastir.

Mukanje krav in zvončkov žvenkljanje
malih, velikih v planini zeleni;
zdolaj pokojno vsa vas še spi,
starka bolehna le v postelji bdi,
molek prebira . . .

Zakukurika mogočno petelin,
miru oznanja dan.
Na vzhodno stran
žari že nebo,
in čisto zlato
po vrhah zablesti:
pozdravljen, ti beli dan!

In kakor vkopan
pastir po vrhah se ozira,
jih šteje cekine, prebira
cekine gorá — jagode molka:
molitev jutranja.

Ko v dolu pozvanja
k molitvi zvon,

v planini pastir že
opravil je mašo
v hramu najlepšem,
ki zidal ga Bog.

Vsa naokrog
višava — molitev:
gore so — sveče,
večna luč — solnce,
strežniki — čreda
k daritvi pozvanja,
pevski zbor ptičkov
se k nebu poganja,
pastir — svečenik. —

Vsa naokrog
višava — molitev,
vse naokrog
je božja daritev . . .

Andrej Rapè.

JURAJ JURAJEVIČ:

Dovški Bržot pripoveduje.

1. ZAKLETA.

Teče voda Bistrice, teče. Tam izpod severne triglavske stene teče in se vije po dolini Vrata, pri Mojstrani se pa izliva v Savo Dolinko. In tam na levem bregu Bistrice se za dober streljaj pred izlivom dviga nizek, pust in skoro gol griček Grančišče. Razrit je ta grič, da je videti od daleč, kakor bi bil kozav. Brez življenja štrli kvišku, le gad in modras se skrivata pod njegovim kamenjem, na solnčnih skalah pa se grejeta kuščarica in zelenec; tudi netopir prhuta v mesečini iz skalnatih duplin in ponočne ptice ga obletavajo: sove in skovirji. Kakor zaznamovan stoji tam, ožgan od smrtonosne strele; zaklet, sam kamen in grušč, brez zemlje in zelenja — bled mrtvec med drugimi živimi griči.

Nekoč sva šla s starim vodnikom Bržotom na planine mimo tega zaznamovanega in zakletega griča. Nebo je bilo vedro, nobena sapica ni pihljala, očak Triglav je bil brez kape. Pa je rekel stari Bržot: »Dež bo! Čutijo ga moje noge. Težke so in zatekle. Tudi skale ga oznanjajo, le poglej, na osojni strani so mokrel« Res, v senci so kazale sive skale vlago kakor stene v podzemskih kletih. »Še danes bo dež,« je rekel, »rosni dih na skalah in pa moje noge ne lažejo nikoli.«

V tem trenutku so se jeli temniti vrhovi Triglava, južni veter je zapihljal, listje je zašumelo. Tam iz daljave od Črne gore onkraj Bistrice so se začuli mehki, proseči glasovi, kakor da bi nekdo udarjal na srebrne strune in pel žalostno pesem.

»Ali slišiš? Že se oglašča... in kako žalostno, da bi človek kar jokall Vselej, kadar je jug v zemlji in zavejejo vlažne sape od morja preko naših gorá, prileze iz globine na dan ter zdihuje in bekeče kakor jagnje, ki je zašlo daleč od črede ter se zapredlo med rogovile in trnje, da ne more ne naprej ne nazaj.«

Zopet sva zaslišala mile, bolesterne zdihe kakor pritajeno ječanje z onega sveta.

»Ali slišiš? Oglašča se, oglašča; in kdo ve, koliko tisoč in tisoč let se še bo!« je opozarjal stari vodnik z žalostjo v srcu.

»Kdo pa?« vprašam. Nekam tesno mi je postalo v duši.

»I kdo? Grajska gospodična! Ali še nisi slišal zgodbe o zakleti kači z zlato krono na glavi in s sedmero ključi na roženih obročkih na repu?«

»Še nel! Povejte jo, govorite, Bržotov očel!«

In stari vodnik Bržot je pripovedoval.

I.

Glej, ta grič Grančišče, rajši naj bi ga nazvali Grenčišče, morda se je kdaj tudi imenoval tako, pravičneje bi bilo, dosti grenkega ima na golem hrbtu. Ta grič, zdaj samo pečevje, je bil nekdam pravi raj na zemlji. Vse, kar si utegneš le misliti lepega na svetu, je raslo, cvetlo in živelo tu gori; a najlepša med vsemi stvarmi je bila grajska gospodična, ki je živela s starši v bisernem gradu na griču. Bila je nežna ko mlade breskve cvet, prijazna ko zvezdica, mila ko lunica. Bela pota so začudeno gledala, kadar je hodila po grajskem vrtu; dehteče cvetice so strmele vpričo njene lepote; pisani ptički so se ji klanjali ko kraljici in ščebetali: gorša kakor vila pogorkinja, ki biva v naših temnih lesovih, je grajska gospodična v deviškem cvetju; krasnejša od jutranje zarje, veličastnejša od sinjega neba... V srebrni sobani je spavala, v zlatih dvoranah se je igrala. Bila je edinka, miljenka očetova, srček materin. Vsako željo so ji izpolnili. Ako si je zaželela belih cvetov gorskih planik, nič niso pomišljali, šli so in jih natrgali. Če se ji je zahotelo po svetlem biseru na dnu morja, nič se niso obotavljali, napravili so se na pot in ji ga prinesli. Kadar se je hotela igrati z milo zvezdico z jasnega neba, kar hitro so jo sklatili in položili v zlato dvorano. Živela je kakor ptičica in dobro se ji je godilo, predobro, kakor v malih nebesih; imela je res že na zemlji pravi raj. A tudi prevelike sreče se človek kmalu preobje. Tudi z grajsko gospodično ni bilo drugače.

Ko je dorasla, ni bila razvajenka več zadovoljna v gradu; slušala ni ne očeta ne matere; postala je samovoljna in trmasta, da se Bog usmili. Mati je jadikovala in prosila, oče se je rotil in klel, a vse ni nič pomagalo. Nekoč jima je celo ušla in se več dni ni vrnila v grad. Od skrbi, žalosti in sramote se je materi sključil hrbet, očetu so se pobelili lasje in brada.

»Preveč sva ji stregla doslej, da se je prevzela,« je tožila in javkala onemogla grajska gospa pod gradom, kjer je čakala v upu in strahu, kdaj se zopet povrne izgubljen hčerka.

»Gospodovala je kot otrok, slušala ne bo kot devica; skrbi, žalost in sramoto bo nama delala; bolje bi bilo, da bi ne bila rojena!« je izustil nato globoko potrti grajski gospod. Takrat pa je zašuštelo listje in v neposredni bližini se je zarogal grozovito spačeni glas kakor glas izkušnjavca in zavodnika ter v hinavskem srdcu zasmehoval uboga roditelja.

»Kdo se drzne zasmehovati trpko žalost in neizmerno bridkost materinega in očetovega srca?« zavpije grajski gospod v srditem gnevu. In tisti grozno spačeni glas je odgovoril, maščevalno rogajoč se: »Ha-ha! Ali se naj zoveta še oče in mati roditelja, ki ne privoščita hčerki edinki potrebnega oddiha in razvedrila, ki nimata umevanja za njene srčne zadeve in rane, ki jo priklepata na osamljeni in pusti grad kakor začarano kraljično? Potem pa javkata nekaj o trpki žalosti in o hčerkini neizbežni pogubi! Ba, kdo bi še maral take roditelje!«

»Molči, zavodniška kača, ki si otrovala srce najinemu otroku in ubijaš s tem njegova roditelja! Daj mi ljubo dete nazaj, sicer prekolnem tebe in ves tvoj rod,« je zavpil grajski gospod v grozni vzburjenosti, da so mu klecale noge v kolenih, da se je tresel po vsem telesu.

»Hinavec nemarni! Pravkar si izustil: bolje bi bilo, da bi tvoja hči ne bila rojena, zdaj pa še hliniš do nje v svojem glumaštvu neko čuvstvo, ki ti ga narekuje le tvoja brezprimerna ošabnost in častilakomnost, ne pa pravo očetovsko srce. Grdoba!«

Grajski gospod si je mašil ušesa, da ni slišal več groznih besed, ki so mu kakor ostri kremplji zdivjanega orla zbadale in trgale plemenito srce. Ko je utihnil spačeni glas, je vstal in v divjem srdi zaklical v jasni dan, da je kakor glas iz groba votlo zadonelo preko grajskega vrta: »Prokleta bodi, varljiva kača! Prokleta bodi ti, proklet bodi tvoj dom in rod, proketo bodi vse, kar ga obdaja!«

Kakor sodni glas so zadele te kletve ves grad in bližnjo okolico: cvetke so se stresle in sklonile glavice; ptički so umolknili in odleteli v skrivališča; drevje je zahreščalo in se pripognilo do tal; izza grmičevja pa se je zdajci prikazala grajska gospodična brez krvi na licih, s smrtnim strahom v očeh; ni se upala naravnost pred smrtno bleda roditelja, s povzdignjenimi rokami je od daleč žalostno zavzdihnila iz vernega, vdanega srca: »Odpustita, predobri oče in premila mati!« In ko je izrekla te poslednje besede, je padla na tla in ni več vstala.

Kakor blisk se je vzdignila onemogla mati in z odprtimi rokami hitela hčerki naproti; v objem ji je prožil roke težko preizkušeni oče; toda — kakor bi se bila v zemljo vdrla — grajske gospodične ni bilo videti nikjer. Od tam pa, kjer je padla na zemljo, je švignila velikanska kača ter je s srce pretresujočim vekom oddrevila proti dolini. Kakor od strele zadeta sta se zgrudila roditelja mrtva na zemljo. Počilo jima je srce. Tedaj pa je zabobnelo pod zemljo, grič se je stresel, zapokale so skale, grad se je zrušil, brez bliskanja je osmodila in požgala strela vse do gole skale. Silni naliiv, kakršnega niso pomnili ljudje ne prej ne poslej, je izpral vso zemljo s hriba ter jo splaval po dolini, kjer je zdaj rodovitno polje. Grič z gradom vred pa je postal to, kar zdaj vidiš na žalostni zapuščini nekdanjega raja na zemlji.

Trupel grajskega gospoda in grajske gospe se niso dotaknile divjajoče sile. Ležali sta pred veliko skalo sredi griča. Komaj je napočil drugi dan po tem groznem opustošenju, že se je prikazala na Grančiču dolga kača in iskala med skalovjem svoja roditelja. Bila je to grajska gospodična, zdaj ostudna kača. Ko se priplazi pred veliko skalo sredi griča, bridko zajoka; potem pa gre in z glavo boža roko očetu in materi. In glej, očetova roka oživi, vzame grajske ključe in jih v šopu zvezane položi na roženi, obročkasti rep hčerki-kači; zdajci se dvigne tudi materina roka, zgrabi zlato krono ter jo položi na glavo hčerki-kači. Ko se to zgodi, se izpremenita njuni trupli v bel prah, dva bela golobčka izletita iz prahu in se dvigneta proti sinjemu nebu. Pa zrla sta venomer na zemljo, na hčerko-kačo, dokler nista izginila v jasnih višavah. Hčerka-kača pa je obupno zajokala, zapustila nesrečni kraj in se nastanila v nasprotni Črni gori onkraj vode Bistrice. Tam se vedno oglašja, kadar je jug v zemlji in se k dežju pripravlja. Ali slišiš? Že zopet joka v Črni gori. —

»Kaj govore, ali jo je že izkušal kdo rešiti?« sem vprašal starega vodnika Bržota. »O, že, že! Tega bo že več ko sto let,« je odgovoril in nato pravil dalje.

II.

Čenkov Gregec z Dovjega je pasel tedaj mojstranske krave v Vratih. V tistih časih je bila po dolini še skupna paša za vas Mojs-

strano, česar zdaj ni več — Bogu bodi potoženo — zakaj v sedanjih časih ni več med vaščani tiste edinosti, ki je nekdanj vladala v Mojs strani. Čenkov Gregec je bil mladenič nekaj nad 20 let star, pa tak hrust, da ga mu ni bilo para pod dovškim zvonom, in pa še nepokvarjen ter brez greha kakor dete, ki ga prineso od krsta.

Neke noči je imel ta Gregec pomenljive sanje. Zarit v mehkem senu je mirno spal doma na hlevcu. Kar se mu odpre streha nad glavo in izpod jasnega neba, kjer so v čarobnem sijaju migljale zlate zvezdice, privesla bel oblaček in se ustavi malodane tik hlevca, na katerem je počival Gregec. Iz belega oblaka se prikaže čudovito lepa bela gospa; tako krasne kajpak Čenkov Gregec še živ dan ni videl. In ta nepopisno lepa gospa stopi h Gregcu in ga pogleda proseče in milo. Gregec je bil od tega prosečega, milega pogleda ves omamljen; čarobna moč bele gospe ga je popolnoma prevzela. Zdajci zapazi Gregec, da tiči v srcu lepe bele gospe do ročaja zaboden krvav meč. Od žalosti zatuli, kakor da je zagledal lastno mater na mrtvaškem odru ter vikne ves razvnet: »Dajte, dovolite, lepa bela gospa, da vam izderem krvavi meč iz srca, ki je do ročaja vanje potisnjen!« Bela gospa se razveseli teh besed in reče: »Hvala ti, dobri Gregec, za tvojo prijaznost; toda vedi, tega še ne more storiti tvoja roka ne nobena človeška sila. Zgodilo pa se bo, kadar bo rešena moja edinka, ljubljena mojega srca, grajska gospodična z Grančišča, ki je zakleta v kačo in dela pokoro že tisoč in tisoč let. S hčerkino rešitvijo pojde krvavi meč sam od sebe iz materinega srca.«

»Ali je zakleta kača iz Črne gore vaša hči?« vpraša Gregec začudeno.

»Da, moja hči,« odgovori lepa bela gospa ter še pristavi: »Poslušaj še to, ljubi Gregec! S tvojim rojstvom je nastopil čas njene in moje rešitve. Vedi, materino srce tudi onkraj groba nima prej pokoja, dokler ne uživa njeno dete one zemske sreče, ki mu jo je namenil Stvarnik. Hočeš li rešiti, dobri Gregec, zakleto kačo — grajsko gospodično iz pozojeve moči?« Gregec zatrdi slovesno: »Hočem jo rešiti in tudi rešil jo bom!« Nato pa vpraša: »Pa kako naj rešim grajsko gospodično zakletve? Povejte, govorite, lepa gospa!«

Zdaj mu lepa bela gospa to razodene: »Ureži, Gregec, pri vodi Bistrici tri enoletne vseoživljajoče vrbove šibice, potem pa naredi sveti križ ter pojdi in udari zakleto kačo s prvo šibico, pa jo hitro proč vrzi: od nog do pasu bo postala devica. Udari jo z drugo šibico: človek bo do glave, ampak šibico moraš naglo vreči na stran. Ko jo udariš s tretjo šibico, ki je pa ne pozabi v tistem trenutku daleč proč vreči, tedaj postane nekdanja grajska gospodična lepa kot jutranja zora. Obenem se izpremeni tudi grič Grančišče v pravi raj. V zlatih dvorih bosta prebivala, in ti boš gospodoval kakor vladar v kraljevi

palači. Junaški mladenič, reši, o reši nesrečno devico iz pozojeve moči!»

»Hočem jo rešiti in tudi rešil jo bom!« zatrdi Gregec iznova. Še je govorila lepa bela gospa: »Toda pogumen moraš biti, ljubi Gregec Čenkovi! Ustrašiti se ne smeš, naj pride karkoli, zmaj itak nima oblasti do tebe, ker si brez greha. Ne more ti torej nič žalega storiti. Poslušaj! Ko boš hotel zakleto kačo prvič udariti, bo huda ko ris, a ne boj se, niti las se ti ne skrivi na glavi; ko pokažeš drugo šibico, bo tulila ko obstreljena levinja, a zbegati se ne daj, nič hudega se ti ne more zgoditi; pri tretji šibici bo besnela ko zmaj in te strašila s sedmerimi glavami, toda ti jo le naglo in pogumno udari in srečna bosta potem oba.« Tako je poučila Gregca bela gospa, nato pa izginila v oblaku, ki jo je odnesel v sinje višave. Streha nad hlevcem se je zaprla...

Gregec gleda, gleda... Ves je še omamljen, prav nič ne ve, ali sanja ali bdi... Zdaj petelini zapojejo in zvonovi zazvone. Gregec hitro vstane ter žene kakor po navadi krave iz Mojstrane po dolini Vrata na pašo. Čudne sanje, ki jih je sanjal to noč, so mu rojile še vedno po glavi. Ko prižene pod Črno goro, zasliši milo ječanje: »Kdaj bo trpljenja konec? Kdaj bo trpljenja konec? Izvoljeni rešitelj, Gregec Čenkovi, pridi že skoro in reši, reši zakleto grajsko hčer!«

Nemalo se zavzame Gregec, ko zasliši take besede. Kaj naj to pomeni? Ali so mar bile sanje resnične? Dolgo ne utegne razmišljati, zakaj v travi za potjo nekaj zašumi, potlej se pa prikaže tam pri tisti veliki skali nad vodo Bistrico čudovita kača. Zlato krono je imela na glavi, na roženih obročkih na repu pa šop ključev. Ko pride Gregec do skale, ga čudovita kača milo in prijazno ogovori kakor najboljša sestra: »Čenkovi Gregec z Dovjega, glej, ti si od vekomaj izbran, da rešiš mene ubodo grajsko gospodično z Grančiča iz zmajeve oblasti! Ali me boš?« Gregec zatrdi: »Bom, če je rešitev v moji moči in je tako božja volja!« Nato pa reče: »Samo razodeni, kako naj te rešim?« —»Tako, kakor te je poučila nocojšnjo noč pokojna moja zlata mamica,« odgovori zakleta kača.

»Ali so mar bile nocojšnje sanje resnične?« se čudi Gregec. In zakleta grajska gospodična mu odgovori: »O, resnične, resnične, do pičice resnične!«

Gregec, zaupajoč v svojo trdo pest in preizkušeno neustrašenost, reče tedaj pogumno: »Kar precej grem po šibice, da te čim prej rešim.« Res gre takoj, ureže ob Bistrici tri enoletne vseoživljajoče vrbove šibice, jih lepo osmuče, potem pa se vrne k zakleti grajski gospodični. Tam ob skali se je plazila in grdo je gledala v svojega rešitelja. Srep in steklen je bil njen pogled, iz oči so ji v prostoru med roženicama polzele debele solze. Hitro zgrabi Gregec za prvo šibico, kača je huda ko ris, a on jo udari po vitkih rebrih ter naglo

vrže šibico proč — kača je do pasu devica. Gregec izbira drugo šibico, začaranka tuli kot obstreljena levinja in sili vanj z ostrimi zobmi. Malo se je ustraši Gregec, roka se mu zatrese, a vkljub temu jo ošvrkne krepko po luskah in vrže hitro šibico preko glave — kača

je postala človek do glave. Dvignil je tretjo šibico, tedaj pa je zbesnela deklica-kača kot strašen zmaj. S sedmerimi glavami je pihala in sikala vanj, kakor da ga hoče zdaj-zdaj požreti. Takrat pa se je spomnil Gregec, da ni naredil svetega križa, preden se je lotil reševalnega dela; prebledel je ko zid, lasje so se mu zaježili, roka se mu

je tresla ko šiba na vodi. Nič ni vedel, ne kdaj ne kako, šibica mu je zdrknila iz pesti in padla na tla, on pa je udaril z golo roko plozskoma zmaja po glavi ter zavihtel z roko, kakor da je vrgel daleč, daleč proč usodno tretjo šibico. Strašno je tedaj zatulila kronana kača s šopom grajskih ključev na repu, da je padla od strahu veverka z drevesa, zajokala žalostno, da se je trda skala omehčala, potem pa se je zganila trava, listje je zašuštelo in izginila je pod Črno goro...

Čenkov Gregec je stal na mestu kakor okamenel. Nikdar v življenju ni zvedel, zakaj ni mogel osvoboditi grajske gospodične. Hodil je poslej še večkrat s tremi enoletnimi vseoživljajočimi vrbovimi šibicami k skali; a deklica-kača se mu ni nikoli več prikazala. Ko je nekoč kakor v sanjah taval s šibicami v roki pod Črno goro in iskal deklico-kačo, da bi jo rešil, je zaslišal v bližini kakor glas očičujoče se duše v vicah, ki mu je milo in otožno zaklicala: »O, Čenkov Gregec z Dovjega, izbrani moj rešitelj od vekomaj, dosti sem se že pokorila, pa ti me nisi rešil, ovbe, ovbe! Zdaj pa bom morala trpeti še tisoč in tisoč let!« Od žalosti si je Gregec pulil lase, se metal na zemljo, butal ob skalo, a pomagalo ni nič. —

Zavila sva s starim vodnikom Bržotom mimo Črne gore v dolino Vrata. Pršelo je, stopila sva v pastirsko kočo. Otožni glas zaklete grajske gospodične pa je zdaj pa zdaj iznova zadonel sem iz Črne gore, milo in otožno, kakor bi pokopavali mrliča.

Noč.

*Glej, kakor mati dobra, ljubeča, nočka je tiha
v svoje naročje mehko privila kočo in grad.
Lučc je nebroj na nebu prižgala,
zemljico trudno v sen zazibala...*

*V gnezdecu ptiček, v zibelki dete rahloma diha,
sanja o solnčku, sanja o mami sen ves bogat.
Ko se predrami, ko zora vzbledi,
pesem spet mlado zažvrgoli...*

*Širom odprte duri so rajske, božji krilatci
v log in dobrovo sipljejo topli, sladki opoj,
pojejo Bogu čast in zahvalo,
predejo zemljici zlati pokoj...*

Ernest Tiran.

DR. FR. ZBAŠNIK:

Ptičica v kletki.

anezek je prisopihal domov, vodeč sosedovega Jakca za roko in hitel praviti: »Oh, mati, ko bi vedeli, kaj ima Jakec! Ali ne, Jakec?«

Jakec je molče prikimal.

»I kaj pa vendar takega, kaj?« je vprašala Janezkova mati. »Povej, Jakec, povej, kaj imaš tako lepega!«

Namesto Jakca je odgovoril Janezek: »Novo, zeleno pobarvano kletko in ptičico notri. Tako lepo siničico, oh!«

»Pa kdo ti je vse to dal, Jakec?«

»Striček! Siničko so ujeli. Nastavili so ji, pa se je ujela!«

»Kako se pa nastavi?« hoče vedeti Janezek. Namenil se je bil po tihem, da poizkusi tudi on svojo srečo. Samo ko bi vedel, kako se to napravi!

Jakec pa, ki je bil zraven tistikrat, ko je njegov stric ptički nastavljal, je razlagal: »Za to moraš imeti manjšo kletko. Takole nizka mora biti!« je kazal z roko. »Vratca ne smejo biti na strani, ampak zgoraj. In tako morajo biti narejena, da se sama sprožijo in zapro, če skoči ptičica v kletko. Po tleh kletke natrosi bučnega semena ali kaj takega in odprto kletko položi na kakem drevesu na vejo. Ptičica pride, sede na rob kletke in se ogleduje nekaj časa. Ne ve prav, ali bi ali ne bi. Naposled pa le skoči po seme, ker je lačna. Takrat pa: šklempl! Vratca od kletke so se zaprla in ptičica je ujeta!«

»Pa je vse eno neumna, da skoči noter!« meni Janezek. Zakaj malce je nevoščljiv Jakcu in bi rajši videl, da bi se mu ptičica ne bila ujela.

»Seveda je neumna!« pritrjuje Janezkova mati. »Pa kaj hočemo! Od kod pa naj vzame živalca razum? Saj so še ljudje dostikrat tako neprevidni, da se dajo zvabiti in zavesti v nesrečo. Kolikokrat se je že kdo kesal, ki je kaj storil, ne da bi bil prej dobro premislil!«

»Oh, mati,« zaprosi Janezek, »če bi mogel tudi jaz dobiti kako ptičico!«

»Kaj pa bi z njo?«

»Gledal bi jo, ker je tako lepa!«

»Saj jih zunaj lahko gledaš! Na vrt pojdi, pa se ti kmalu pokaže katera!«

»Ko pa precej odleti in nič ne čaka!«

»Seveda, ker otroci vedno plašite uboge živalce in jih še celo s kamenjem naganjate! Ako ne puščaš ptičice na miru, se te bo kajpakda bala! Po mestih, kjer so ljudje bolj pametni in znajo ceniti

vrednost ptic, ravnajo lepo z njimi, zato so pa tudi često domače. Okrog njih skakljajo in še iz rok jim jemljejo bučno seme ali kar že.«

»Oh, jej! Ali je res, mamica?«

»Seveda je res!«

»Oh, če bi jaz imel eno! Tudi jaz bi jo navadil, da bi mi iz roke jemala. Pa prepevala bi zjutraj in zvečer! To bi bilo lepo! Tamle ob oknu bi visela kletka, ali ne, mamica?«

»Ali bi se ti nič ne smilila, če bi jo imel vedno tako zaprto?«

»Zakaj, mamica?«

»Ali misliš, da je ptičici prijetno, ko mora vedno čepeti v kletki? Ptice so navajene svobode še vse bolj kot človek! Le pomisli, kako zletavajo po zraku, zdaj više, zdaj niže, z drevesa na drevo, z enega vrta na drugega. V kletki pa se skoro ganiti ne more! Komaj perutnice razpne, pa se že zadene kam in butne na tla...«

»Dobro ji je v kletki!« se oglasi Jakec, ki se je čutil menda zadetega. »V kletki ima vsega dovolj, zunaj pa mora dostikrat stradati. Če bi ji bilo v kletki hudo, ne bi tako prepevala!«

»Bog ve, če je to res tako petje, kakor ti misliš, Jakec! Ptiček pač žgoli, kaj pa hoče s svojim žgolenjem povedati, tega mi ne moremo vedeti. Morda samo toži po izgubljeni svobodi! Morda kliče svoje srečnejše bratce in sestrice, ki so še v svobodi in jih ni doletela tako nemila usoda kot njega. Morda jih vabi, da bi jo prišli če ne že rešit, pa vsaj kratkočasit. Morda takrat, ko čivka, celo tebe prosi, da bi se je usmilil in jo izpustil...«

»Pozimi bi zunaj zmrznila,« ugovarja Jakec, »v sobi pa ne more!«

»Je že prav, Jakec! Pozimi, v mrazu se ptičici res ne godi dobro zunaj pod milim nebom. Zato pa bi morali ljudje napraviti ptičicam take hišice, da bi v njih lahko prezimovale. Res je, hudo jim je v viharju in snežnem metežu, toda svoboda gre nad vse! Le pomislita, če bi vaju kdo zaprl in vama ukazal, recimo, da že samo iz sobe ali hiše ne smeta nikoli. Kaj bi rekla? Zunaj bi solnce sijalo, drevje bi zelenelo, po travnikih bi bilo vse polno dehtečih rožic, drugi otroci bi zunaj rajali in se igrali, eden od vaju bi moral pa vedno tičati tu notri... Pa če bi bilo tudi pozimi! Tudi gorke peči bi se presneto kmalu naveličala, če bi se drugi zunaj kepali, drsali, sankali...«

»Oh, mamica,« vzklikne Janezek, »nočem imeti kletke in ptičice v njej! Smilila bi se mi in ne bi je mogel gledati žalostne. In žalostna bi gotovo bila, ako bi videla, kako se druge ptičice pojajo od veje do veje, od drevesa do drevesa...«

Jacec je strmé poslušal Janezka. Ko je bil ta izgovoril, poskoči s klopi, kamor je bil sedel in se obrne proti vratom.

»Kaj že odhajaš, Jakec? Počakaj še malo! Malo bi se poigrala z Janezkom!« mu prigovarja Janezkova mati.

»Moram domov!«

»Po kaj?«

»Pogledat grem, kaj sinička dela. Nasujem ji polno semena, potem pa odprem vratca in počakam. Bomo videli, kaj stori...«

»Jakec, to ti jaz lahko naprej povem, kaj bo tvoja sinička storila, ako napraviš tako, kakor govoriš. Le poslušaj me! Komaj da se je kletka odprla, ti skoči tvoja ptičica na rob vratc in postane nekoliko trenutkov, kakor bi ne mogla prav verjeti, da se ji je res odprla ječa. Potem pa, ko se ji srce nekoliko pomiri od prevelikega veselja, odrfči v zlato svobodo in menila se ne bo za bučno seme in razne dobrote, ki jih ji ti natreseš v kletko, pa če bi bila tudi še tako lačna!«

»Ali da res tako stori, mamica?... O, Jakec, s tabo grem, če boš res... Rad bi videl...«

»Seveda bom! Ali misliš, da se meni nič ne smili?«

In šla sta odpirat vrata ubogi jetnici. Zgodilo pa se je vse tako, kakor je prorokovala Janezkova mati! —

Ob studenčku.

*Kristalni studenček
skaklja čez kremenček
in mlinček nov goni
pri teti Poloni.*

*Pa zajčke napaja
in srne iz gaja,
prevažna spet račke,
umiva jim tačke.*

Albin Čebular.

Naša kozica.

**Pridna naša je kozica,
vime prav lepó ima;
če napasel sem jo dobro,
mleka nam poln lonček da.**

**Dá kozlička vsako leto,
ko približa se pomlad;
to vesela je živalca,
poskakuje kakor škrat.**

**Okrog matere se suče,
vse veselo se ji zdi,
saj ob materinem varstvu
daleč druge so skrbi.**

Fr. Ločniškar.

NEOSVOBOJENI BRAT:

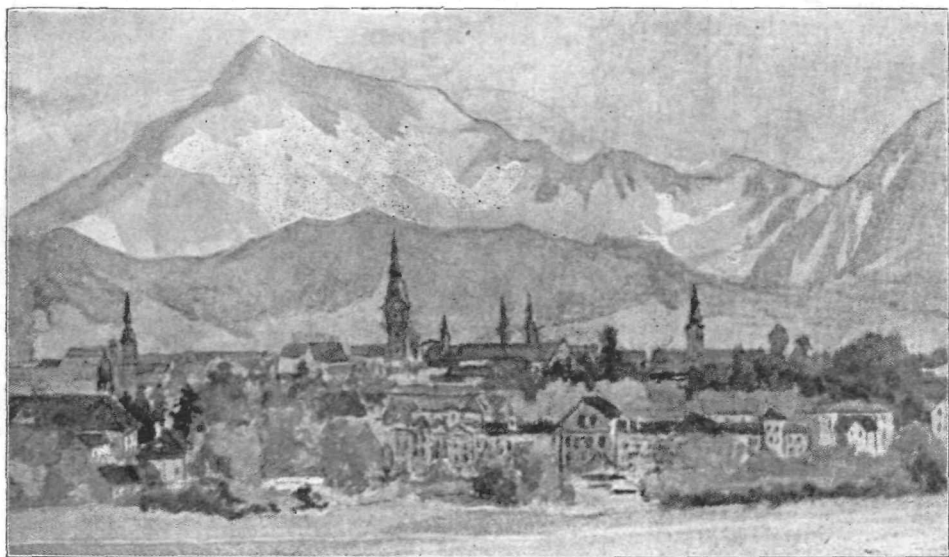
Magdalenska gora nad Gospo Sveto.

I.

oji mladi prijatelji, kdo izmed vas še ni slišal ali čital o Gospé Sveti? Kdo izmed vas bi ne pohitel rad tja na slavno Gosposvetsko polje? Za menoj, kdor ima pogum! Napravimo izlet v Korotan! Popeljem vas na slovečo Šenthelensko ali Magdalensko goro nad Gospo Sveto, od koder bomo pregledovali naš slovenski Korotan!

Šenthelenska gora stoji 4 ure severno od Celovca in je severni stražar slovenske zemlje. Do vrha Magdalenske gore sega slovenska zemlja, do tu sem gori se torej razprostira naša domovina.

Celovec

Zato bi moral to goro poznati vsak domoljuben Jugosloven, in zato, dragi čitatelji »Zvončka«, vas hočem v duhu povesti na vrh Šenthelenske gore! Zakaj ima gora dve imeni, vam že še razložim pozneje.

Sto misli in čuvstev mi sili pod pero. Katero naj prvo zapišem? Kar lepo po vrsti!

Sadni trg v Celovcu

morala iti prava, prirodna in pravična meja med jugoslovensko in nemško narodno državo. —

Šenthelenska gora je danes v nemški državi, v Avstriji, a bil je čas, ko je četa jugoslovenskih vojakov stražila vrh Sv. Helene. To je bilo poleti l. 1919. Žal, je morala jugoslovenska vojna sila Sv. Heleno zopet zapustiti in se nanjo ni več povrnila. Z bridkostjo v srcu je tedaj pisal slovenski vojak karto svojemu prijatelju, ko se je poslavljal od Šenthelenske gore. Z bridkostjo v srcu misli vsak zavedni Slovenec in Jugosloven na to, da smo morali zapustiti severno stražarico slovenske zemlje in se umakniti najprej nazaj do Gline in Krke, pozneje pa celo do vrh Karavank.

Tukaj, vrhu Šenthelenske gore, bi

Ajdove njive.

*Kamor pogledaš,
prav samo srebro:
ajdove njive
cvetoče so to!*

*Sveže vonjave
prijetno dehte,
pesmi sanjave
se v cvetju tope.*

*V zlatem satovju
je polno strdi,
sreča se kmetu
in deci iskri...*

Albin Čebular.

FR. MERLJAK:

Tato, zlatna majko, mamice!

Resnična povest.

ilo je septembra 1918. leta. Tisti čas sem služboval v Peči, v glavnem mestu Metohije.

Pa krenem nekega dne v Belo polje, vasico dobre pol ure hodá daleč od Peči, da se nekoliko izprehodim. Vračaje se v mesto, sem šel po stezi bližnjici. Zdajci začujem besede: »Gjuro, nemoj ovako, Bog će te kazniti!«

Glas je prihajal s travnika kakih dvesto korakov stran od steze, kjer sem bil tisti čas. Iz radovednosti stopim na travnik in zagledam tam dva dečka. Prvemu je utegnilo biti osem let, drugi pa jih ni imel več kot pet. Mlajši deček je bil, ki je ošteval starejšega z gornjimi besedami, češ, naj ne dela tako, da ga ne kaznuje Bog. Oba pa sta sedela v travi in držala v roki vsak svojo jelševo vejico ter mahala z njo v isti smeri nekoliko od tal.

Med njima je ležala vznak mlada žena. Oči so ji bile odprte. Zdelo se mi je, da motri z njimi mene in otroka. Toda zdajci sem spoznal, da je mrtva, zakaj njeno lice je bilo blede, oči osteklenele, a ustna in nosnice so že počrnevale. Ženska je morala biti, dokler je bila zdrava, stasita in lepa. Sploh, dasi mrtva, je pričala po svojih potezah, da ima za seboj boljše čase in da so ji ugonobile zdravje in življenje le vojne neprilike: žalost, trpljenje v boju za prehrano in proti gladu.

Smrt pod milim nebom, tik mesta in ljudi! Lahek odgovor za tiste čase, dasi strašen: Morda je hotela v mesto, morda je bila namenjena v vas, da izprosi strehe in kruha za otroka in zase. Morda je iskala dela, a je nihče ni maral, ker je vsakdo videl, da je bolna in da ima poleg tega še dva za delo nesposobna dečka. Milodarov je takrat redko kdo dajal, še rodni brat rodnemu bratu ne. Denarja še, todá hrane, kje naj jo vzame? Ni je imel tiste čase ne bogataš ne siromak;

in vojna ni ubijala ljudi samo telesno, ubijala jim je tudi duše, srca. Kdor je kaj imel, je bil navadno trd, neusmiljen in lakomen tako, da se je takih ljudi oprijela psovka »veržižniki« in »navijalci cen«. To pa zato, ker so ti ljudje neusmiljeno odganjali siromake in prodajali svoje blago le tistim, ki so jim ga plačevali najdraže.

Tudi v Metohiji je bilo tisti čas veliko verižnikov in navijalcev cen. Metohija je bogata pokrajina, žitnica Črne gore. Raj bi bila, če bi bila tamošnja zemlja obdelana tako skrbno in umno, kakor je obdelano naše slovensko polje.

Na tisoče siromašnih Črnogorcev se je zatekalo za svetovne vojne iz svojih kršnih prebivališč v Metohijo, iskaje kruha in zaslужka. Poleg njih je bilo tudi dokaj Srbov iz notranje Srbije, ki so se bili umaknili semkaj iz različnih vzrokov in čakali osvobojenja izpod jarma sovražnih čet. Bilo pa je tudi mnogo vojaštva iz Avstrije in Ogrske. To vojaštvo je imelo tisti čas vso oblast v rokah in je izžemalo deželo do mozga. Ne le da se je hranilo z dajatvami na pridelkih, ki mu jih je moral prinašati narod, zahtevalo je veliko več: tudi žita in živine za odvoz v zaledje. Pa tudi tega mu ni bilo dovolj, marveč izvleklo je poleg tega iz naroda še zlata in srebra, kar ga je največ moglo.

Vojaška oblast je žito, ki ga je poprej prisilno pobrala ljudem deloma kot davek, deloma proti plačilu v malo vrednih avstrijskih bankovcih, prodajala potem prav istim ljudem nazaj za zlato in srebro. Še več! Ko je siromašnejšim slojem pošel zlati in srebrni denar, so nosili v avstrijska skladišča nakitje, vezenino in kožuhovino, za kar jim brezvestni židovski oficirji često niso dali več krušnih pridelkov kot toliko, da so se ti nesrečniki in njih družine po komaj petkrat do šestkrat nasitili.

Nič čudnega, da sta ob takih razmerah in ob tolikem številu nedomačinov zavladali polagoma tudi v bogati Metohiji draginja in lakota.

In ko je prišla ta strašna šiba, se je razširila s takim razmahom, da so siromaki dobesedno umirali od gladu. Zjokati se je moral človek ob pogledu na nežno deco, ki je postavala od zore do mraka po ulicah in vsa bleda in izmršena do kosti molila roke, proseč kruha. Srečen je bil oni, ki se ga je kdo usmilil.

Družinico, ki o njej pripovedujem, je zadela ista usoda, kakor sto in sto drugih.

»Oca su ubili Turci,« sta odgovorila dečka, ko sem ju vprašal po očetu.

»A majka, eto ju ovde, umrla je danas,« mi je pripovedoval starejši.

Tedaj pa se dvigne njegov bratec, zardi v obraz in me pogleda tako neizrečeno milo, da imam ta obrazek še danes pred očmi, ter

reče: »Nije istina, šuti, Gjuro, majka još nije umrla, tek kada zatvori oči, bit će mrtva. Je li tako, gospodine?«

In zopet me je pogledal siromaček milo, proseče, z obrazom, na katerem je bilo vidno, da se vsak trenutek spusti v jok. Nato je pri- vlekel iz nedrij kos koruznega kruha in ga stiskal mrtvi materi v roko.

»Kdo ti je dal kruha?« ga vprašam.

Odgovoril mi je njegov brat: »Majka mu ga je dala jutros.«

Povedal mi je dalje, da je dala enak kos tudi njemu, a on ga je že pojedel.

»Kaj pa je mati jedla danes?«

»Nič.«

»Včeraj?«

»Nekoliko grozdja je pozobala, drugega nič.«

»Zakaj ne?«

»Že več dni ni jedla skoro ničesar, ker je bila bolna.«

»Kdo pa vam je dajal hrano?«

»Neki dobri ljudi, gospodine.«

»Kje so tisti ljudje in kdo so?«

»Pa ne znam, gospodine, u varoši su nama davali sevap (milošćino).«

»Imata li kaj denarja?«

»Ništa.«

»Morda ga pa ima kaj mati?«

»Nema, gospodine, ni ona ništa.«

Mlajši deček me je ponovno zaprosil, naj mu povem in poučim brata Gjura, da mati tako dolgo ne bo mrtva, dokler ne zapre oči.

»Povedal bo drugi gospod, ki ga pošljem semkaj. Dotlej počakajta lepo pri materi in podita muhe raz njen obraz.« Bolje nisem znal potolažiti sirote, ki ni mogla verjeti, da je mati res mrtva.

Stisnem mu v roko bankovec, pomoč iz nekega sklada, ki smo ga bili zložili somišljeniki nalašč za take in podobne prilike, ter odhitim proti mestu. »Ti in bratec vsak polovico,« sem še naročil poprej, »pokažita denar popu Nikoli in povejta mu tako.«

Tedaj se je vrgel starejši deček na tla tik matere in zajokal: »Kuku mene, tato, zlatna majko moja, mamice!« (Jož meni itd. Tato imenujejo Srbi mater, kadar ji hočejo izkazati posebno ljubezen.) Tudi mlajši bratec je bridko zajokal, ko sem omenil popa Nikolo. Videl je tega duhovnika često pri pogrebih, zato mu je bilo sedaj jasno, kaj je z materjo.

Toda svečenik Nikola ni bil tisti čas samo pogrebnik in duhovnik v Peči, marveč je bil tudi velik dobrotnik srbskega življa.

Srečala sva se koj nato na ulici v mestu. Povedal sem mu, kaj sem videl. Takoj je šel na mesto in vzdihnil: »Još koji dan, a dugo ne više.«

Res, še ne mesec potem je srbski junak Kosta Pečanac zavzel Peč in od Soluna sem je začela prodirati srbska vojska vsak dan hitreje. Avstroogrskega gospodstva je bilo konec.

Tista dva dečka, o katerih ste pravkar čuli, nista bila izstradana, ko sem ju našel pri mrtvi materi. Prilичno dobro sta bila rejena in zdrave barve, zakaj mati je šla za nju v smrt. Umorila jo je lakota; očividno je pritrjavala sebi, samo da otroka nista bila lačna.

»Tato, zlatna majko, moja mamice! ...« Bog zna kolikokrat zdihujeta dečka še danes po njej...

Iskre in kresnice.

1.

Da videz ga sveta ne zmede,
se racionalist* mu skrije.
Modrost doma kot pajek prede
iz sebe — kar iz domišljije.

A glej tam zunaj empirista,
po vsej prirodi išče, zbira,
drhteč po njeni knjigi lista,
modrosti se pečat odpira.
Tako čebela pridno znaša,
do vsake poleti cvetice,
povsod potrka in povpraša,
kje našla bi sladkost resnice.

2.

Če na nebu mesec vidim sam,
kazati si v vodi ga ne dam.
Izkustvo lastno kaže
resnico vseh stvari,
besed zrcalo laže,
pretvarja in slepi!

3.

Kjer dobra pade kal,
dobrota bujno se razrase,
kjer pljuskne zlobe val,
nesreča sama se razpase.

4.

V protislovja zliva se resnica,
grdo z lepim združeno živi:
bodi krasna še tako cvetica,
smrtna senca sleherni sledi.

5.

Moj sin, se hoče ti modrosti,
poslušaj mnogo, čitaj dosti!
Kresalo je beseda tuja,
duha ti neti in obuja,
kresalo sleherni je knjiga,
duha ti kreše in užiga.

6.

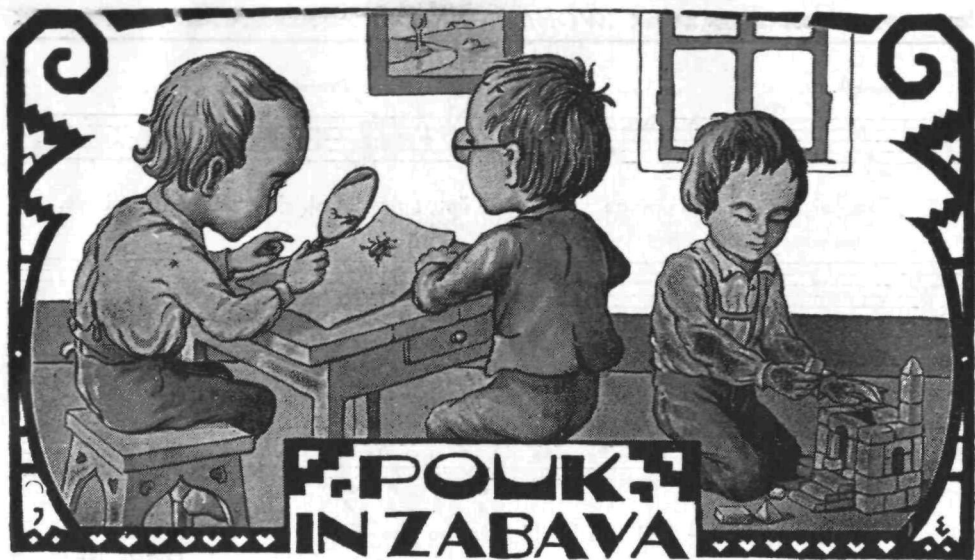
Dobra knjiga se mi zdi
kažipotna luč noči:
pota prava potrjuje,
nepoznana razsvetljuje.

7.

Trpljenje, ti si ogenj tisti,
ki pristno v njem zlato se čisti.
Le muči, žgi, le do kosti,
kar je nevedno, naj zgori!
O hvala, hvala ti, bolest,
ti daješ moč, samozaves!

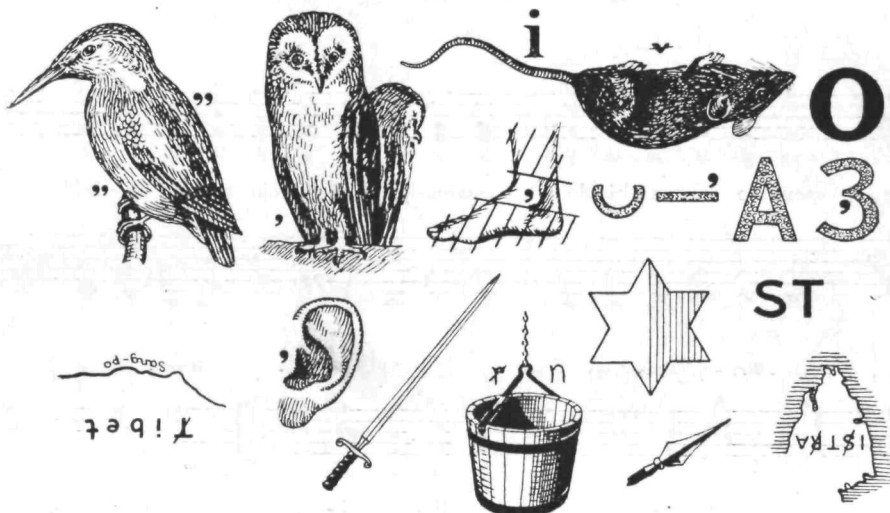
Sava Radič-Mirt.

* Najvišja človeška znanost je filozofija, išče resnico, ki naj vodi človeka v misli in dejanju. Dve glavni stranki tekmujeta v filozofiji, vsaka išče resnico na svoj način: racionalist iz samega premišljevanja, empirist iz opazovanja prirode in življenja.

Zastavica v podobah.

Priobčil Vlado Jordan.

Rešilec, ki ga določi žreb, dobi v dar I. in II. zvezek Troštovih povesti „Moja setev“.
Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Mak.

Živo.

Pesem zložil O. Župančič.

Uglasbil M. Čander.
p, drugič pp in

f

Mak, mak, mak sre - di po - lja ki - ma, rde - čo ka - po i - ma.
rde - čo ka - po i - ma,

Mirneje.

Proseče.

mf Pra - vi mu soln - če - ce ža - re - če: „Daj, daj, od - krij mi se,

p

Izrazito.

Hitreje. daj, daj, od - krij mi se!“ On se ne - če. *Ljubko.* „A - li jaz
mf A - li jaz

sem te iz - va - bi - lo iz zem - lje, z lu - čjo te spo - ji - lo!“

Hitro - odločno.

Mirno.

f „Da me ti od - go - ji - lo ni - si, *m* Ve - tr - ček čez
jaz že sam bil po - ma - gal bi si!“

Hitreje.

po - lje za - ve - je, giz - da - lin mak se mu za - sme - je:

Hitro.

„Ha - ha - - ha, ma - lo si me stre - sel,
ka - pe pa ni - si mi od - ne - sel,

p, drugič pp in

Otožno.

ni - si mi od - ne - sel!“ A je - sen je pri - šla in

Jako zadrž. - - - - -

zi - ma, go - lo - glav mak na po - lju ki - ma:

Počasi.

„Joj, joj, joj!“ dr - ge - ta in vzdi - še,

Hitro.

soln - ca ni, rez - ka bur - ja pi - še.

KOTICEK GOSPODA DOROPOLJSKEGA

Spoštovani gospod Doropoljski!

Dovolite mi, da se tudi jaz oglasim v »Zvončku« in pokažem svoje veselje do njega. Letos sem ga prvič naročila. Ko sem ga dobila v roke, se je v meni zbudilo veliko veselje. Najbolj mi ugaja povest »Kocljeva osveta« in »Deklice iz preteklosti«. Napisala sem Vam kratko pomladansko pesemco.

P o m l a d.

Pomlad že bliža se,
na vrtu rožice razpne,
veselo ptički zapojo,
ljudem pomlad oznanjajo.

Vijolica dišeča
cvet ljubki prikazuje,
v veselje vsem ljudem
pomlad že oznanjuje.

Cvetoči maj se bliža,
čebele se bude,
razvijajo že krila,
cvetic se vesele.

Vljudno Vas pozdravlja

Avgusta Petračeva,
učenka osnovne šole v Guštanju.

Odgovor:

Ljuba Avgusta!

Sedaj, ko prihaja jesenski čas, radi čujemo pesem o pomladi: zbuja nam spomine na lepoto minulih dni in nam poživlja nade na cvetočo dobo, ki se je odmaknila od nas za daljne gore. Ta dvojni namen naj doseže tudi tvoja pesemca!

Spoštovani g. Doropoljski!

Ne zamerite, spoštovani g. Doropoljski, da se danes prvič oglašamo, dasi smo že več časa zvesti čitatelji Vašega cenjenega lista.

Mi smo namreč učenci III. razreda 2. odd. državne osnovne šole v Markovcih. Prebivamo čisto na severu Prekmurja ob državni meji. Tu čuvamo in branimo našo lepo in prostrano očetnjavo. Dasi smo na robu naše kraljevine, smo vendar narodno zavedni in radi prebiramo razne liste.

Mi učenci smo nabrali nekaj denarja, drugo pa nam je dodala naše gospodična učiteljica, ki nam je »Zvonček« tudi naročila.

Najbolj nam ugaja povest »Kocljeva osveta«. Že komaj pričakujemo vsake številke »Zvončka«, ki ga takoj z veseljem prečitamo.

Vesililo nas bo, če boste objavili naš dopis v »Zvončku«.

Z odličnim spoštovanjem ostajamo
Vaši zvesti čitatelji.

V imenu razreda.
Anica Črnkova.

Odgovor:

Ljuba Anica!

Jako sem se razveselil tega pozdrava s skrajne severne naše državne meje. Odgovarjam na Tvoje ime, a moje odzdravno pismo velja vsem Tvojim součencem in součenkam, ki tako zvesto čuvajo in branijo našo lepo in prostrano očetnjavo. Vidim, da imate vrlo gospodično učiteljico, ki ve, da mora iz vas vzgojiti zavedne, značajne in zveste državljane. Pozdravljam tudi njo in jo zahvaljam za plemenito delo! Zdravstvujte vsi! Delajte vsi!

Cenjeni gospod Doropoljski!

Dovolite, da Vam tudi jaz pišem nekoliko vrstic. Šele drugo leto sem naročen na »Zvonček«, a več let prej je bila moja sestra Marjanca naročena nanj.

Hodim v 5. razr. osnovne šole. V šoli me najbolj zanima geometrija, zemljepis in risanje, a tudi drugih predmetov se rad učim.

Lansko leto smo napravili izlet na Turjak, a letos nameravamo iti na Sušak.

Prosim, ako bi tudi moje pisemce uvrstili med svoje koticarje.

Z odličnim spoštovanjem

Vam vdani

Zlatko Demšar
v Mokronogu.

Odgovor:

Ljubi Zlatko!

Kaj je zamljepis in kaj je risanje, to vemo vsi. Morda pa je kdo med nami, ki še ne ve, kaj je to geometrija. Dej, prijatelj moj, razloži nam, kakor veš in znaš, da si ne bomo ubijali glave nad to tujo besedo, ampak da bomo vsi umeli, kaj in čemu je geometrija!

*

Dragi g. Doropoljski!

Oprostite, da Vas nadlegujem s tem pismom. Pisala sem Vam že namreč lansko leto enkrat; a žal, do danes še nisem dobila odgovora. Naročnica »Zvončka« sem že drugo leto, ker mi je list jako priljubljen in mu ostanem zvesta prijateljica.

Stara sem 10 let. Hodim v II. raz. I. odd. Poučujejo nas gosp. Ela Kmetova. Najrajša se učim zgodovine, ki me najbolj zanima.

Prosim, blagovolite sprejeti med svoje koticarje mene in tudi moje pisemce!

Vljudno Vas pozdravlja Vam vdana

Marija Žehljeva
v Bočni.

Odgovor:

Ljuba Marija!

Med pismi, ki čakajo na odgovor v koticu, ni Tvojega pisma. Morda nisi napisala točnega naslova, da se je Tvoje pismo zalezelo kam drugam. Danes je napaka popravljena s tem, da si v koticu Ti s svojim pismom vred. — Zgodovina je v resnici zanimiv predmet: to je slika življenja in iz nje se učiš za življenje.

*

Cenjeni gospod Doropoljski!!

Ker že zadnje leto hodim v šolo in sem že tri leta naročnica »Zvončka«, Vam hočem pisati kratko pisemce. Pa tudi, kakor vidim, Vam Zvončkarji iz Mežiške doline prav nič ne pišejo.

Tako rada čitam »Zvončka« in željno pričakujem prihodnje številke. Sem namreč že radovedna, kaj se je potem zgodilo s Kocljem. Prosim Vas, da tudi mene sprejmete v svoj koticek in mi v prihodnji številki odgovorite.

Iskrene pozdrave Vam pošilja

Rezika Roženkova,
Guštanj-Ravne.

Odgovor:

Ljuba Rezika!

Ali ste v Mežiški dolini sami zaspanci? Ni tako! Saj si se Ti oglasila kot znanilka boljših dni, ko se bo ves mladi rod v tej dolini živahno gibal v veselju in napredku. Srčne pozdrave Tebi in vsem, ki jih zajema v svoj krog velika naša družina!

*

KOTIČKOV ZABAVNIK.

Povej nam kaj o tem junačku!

*

Polžek leze od goré...

Polžek leze od goré
deci kaže pa rogé;
oj, bežimo
in tecimo,
kar nas nesejo nogé —
polžek je za nami že...

Albin Čebular.

V XXIX. leto.

Vsak je svoje sreče kovač! — Tako govori jasna in resnična narodova beseda. Tudi mi vsi, kar nas je starih, mladih in novih Zvončkarjev, se tega dobro zavedamo: vsak kuje srečo svojih bodočih dni, a vsi skupaj kujemo srečo svojega naroda in svoje domovine.

Iz česa jo kujemo? Iz svoje dobre, moške, deloljubne volje, iz poštenosti, treznosti, preudarnosti, resnicoljubnosti, pravičnosti, smotrnosti, zvestobe in zavednosti jo kujemo. Neprenehoma udarja kladivo našega dela ob nakovalo življenja. Tisoče in tisoče rok se giblje iz dneva v dan. To smo mi — kovači, delavci, sodrudniki v veliki delavnici skupnega bivanja in skupnega življenja, pa tudi skupnega prizadevanja, da z lastno srečo osrečimo druge, da nam bo vsa domovina, ki je naš skupni dom, osrečena z našo srečo, oblagodarjena z našo blaginjo in z našimi koraki usmerjena v bodočnost: k razvoju in napredku...

Kaj nam kaže pota tvornosti, kaj nam narekuje naloge in način dela? Zavest dolžnosti je to in z njo spojena teža odgovornosti. Dolžnost in odgovornost morata biti v lepozvočni skladnosti, potem je vsakemu delu zagotovljen uspeh. Naši kovači dobro kujejo!

Lepo število nas je že zbranih ob »Zvončku«, ki vabi k delu, ki s svojo vsebino in opremo blažilno, vzpodbudno, poučno in zabavno dviga naš mladi rod v veselja in resnosti polno življenje. Le pogumno in samozavestno po nakovalu,

kovači in kovački, da bo povsod odmevala radostna pesem dela!

Namesto najavljene Troštove »Tujke«, ki je dogovorno z nami odpotovala v Ameriko med naše rojake, smo za uvodno mesto pridobili Dovškega Bržota pripovedovanje: venec, napleten iz bogastva žive in pestre narodne poezije. To nadomestilo dopolnjuje v lanskem letniku napovedano gradivo, ki ga bomo porabili v letošnjem letniku.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA.

„Zvonček“, XX. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXII. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXV. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXVI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
Letnikov, ki niso tu navedeni, ni več v zalogi

In zadnji glasi ti mi bojo:
Bog čuvaj domovino mojo!

KUPUJTE IN ČITAJTE MLADINSKE SPISE

◀ KI JIH IZDAJA ▶

DRUŠTVO ZA ZGRADBO UČITELJSKEGA KONVIKTA V LJUBLJANI

Zahtevajte cenike, ki jih dobite brezplačno
NAROČILA SPREJEMA IN TOČNO IZVRŠUJE

**KNJIGARNA
UČITELJSKE TISKARNE
V LJUBLJANI, Frančiškanska ulica št. 6**

MLADINI PRIPOROČAMO NASTOPNE KNJIGE PO ZNIŽANIH CENAH:

- Baukart: *Marko Senjanin, slovenski Robinson*. Vez. Din 12.—.
- Dimnik: *Kralj Peter I.* Vez. Din 18.—.
- Dimnik: *Kralj Aleksander I.* Vez. Din 30.—.
- Erjavec: *Afriške narodne pripovedke*. Vez. Din 20.—.
- Erjavec: *Kitajske narodne pripovedke*. Vez. Din 20.—.
- Erjavec: *Srbske narodne pripovedke*. Vez. Din 22.—.
- Erjavec-Flere: *Fran Erjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 40.—.
- Erjavec-Flere: *Fran Levstik, izbrani spisi za mladino*. Broš. Din 18.—, vez. Din 26.—.
- Erjavec-Flere: *Matija Valjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 36.—.
- Erjavec-Flere: *Josip Stritar, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 46.—.
- Erjavec-Flere: *Simon Jenko, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 28.—.
- Erjavec-Flere: *A. M. Slomšek, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 40.—.
- Erjavec-Flere: *J. Kersnik, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 46.—.
- Ewald-Holeček: *Mati narava pripoveduje*. Vez. Din 26.—.
- Ewald-Holeček: *Tiho jezero in druge povesti*. Vez. Din 26.—.
- Flere: *Babica pripoveduje*. Vez. Din 10.—.
- Flere: *Slike iz živalstva*. Vez. Din 24.—.
- Flere: *Pripovedne slovenske narodne pesmi*. Vez. Din 24.—.
- Gangl: *Zbrani spisi*. II., V. in VI. zv. vez. Din 10.—, eleg. vez. Din 12.—, VII. zv. vez. Din 18.—, eleg. vez. Din 20.—. (Ostali zvezki so v II. natisku.)
- T. Gaspari in P. Košir: *Sijaj, sijaj, solnčecel* (Zbirka koroških poevk.) Din 8.—.
- Karafiat Jan - Dr. Bradač: *Kresničice*. Vez. Din 18.—.
- Manica Komanova: *Narodne pravljice in legende*. Din 16.—.
- Korban: *Vitomilova železnica*. Vez. Din 14.—.
- Kosem: *Ej prijateljčki*. Vez. Din 14.—.
- Lah: *Česke pravljice*. Vez. Din 12.
- Mišjakov Julček: *Zbrani spisi*. VI. zvez. (Drugi zvezki so razprodani.) Vez. Din 10.—.
- Möderndorfer Vinko: *Narodne pripovedke iz Mežiške doline*. Eleg. vezano Din 24.—.
- B. Račič: *Belokranjske otroške pesmi*. Vez. Din 8.—.
- Rape: *Mladini*. II., III., IV., V., VI. zvezek. Vez. Din 10.—, eleg. vez. Din 12.—. VII. zvezek Din 12.—. VIII. zvezek Din 15.—.
- Rape: *Tisoč in ena noč*. Vez. Din 28.—.
- Ribičič: *Vsem dobrim*. Vez. Din 10.
- V. Riha-Karel Pribil: *Povest o svatbi kralja Jana*. Vez. Din 16.
- Robida: *Da ste mi zdravi, dragi otroci!* Broš. Din 3.—.
- Šilih: *Nekoč je bilo jezero*. Vez. Din 24.—.
- Tille-Pribil: *V kraljestvu sanj*. Broš. Din 6.—.
- Trošt: *Moja setev*. I. in II. à Din 10.—.
- Waštetova: *Mejaši, povest iz davnih dni*. Vez. Din 24.—.
- Zbašnik: *Drobne pesmi*. Vez. Din 8.—.

VSE TE KNJIGE KAKOR TUDI KNJIGE DRUGIH

ZALOŽB SE DOBE V

KNJIGARNI

UČITELJSKE TISKARNE

V LJUBLJANI

Francišksanska ulica št. 6.